

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΣΤΟΝ
ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ. ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΟΡΟΥΚΑΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2021

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΣΤΟΝ
ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ. ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΟΡΟΥΚΑΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση διδακτορικού τίτλου
σπουδών στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2021

© Νικόλαος Ζαχαρίας Δορούκας Λαυριώτης, 2021

Υποψήφιος Διδάκτορας: Νικόλαος Ζαχαρίας Δορούκας Λαυριώτης

Τίτλος Διατριβής: Το σωφρονιστικό σύστημα και το ανθρώπινο πρόσωπο στον ελλαδικό χώρο. Συμβολή στη θεολογική προσέγγιση του σωφρονιστικού συστήματος με βάση τη θεολογία και τη σημασία του προσώπου.

Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος στο Γνωστικό Πεδίο «Θεολογικές Σπουδές» και εγκρίθηκε στις από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος Συνεπιβλέπων: Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Ιλίου, Αχαρνών και Πετρουπόλεως κ.κ. Αθηναγόρας (υπογραφή.....)

Δεύτερος Συνεπιβλέπων: Μαρτζέλος Γεώργιος, Διευθυντής του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Θεολογικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου (υπογραφή.....)

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. κ. Γρηγόριος Παπαθωμάς (υπογραφή.....)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διδακτορική διατριβή είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία».

Νικόλαος Ζαχαρίας Δορούκας Λαυριώτης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διδακτορικής διατριβής είναι η συνδυαστική μελέτη του σωφρονιστικού συστήματος και της θεολογίας του προσώπου εντός της ελληνικής πραγματικότητας. Σε πρώτο επίπεδο, εξετάζεται σφαιρικός και ποικιλοτρόπως η φυλακή ως θεσμός, και κυρίως ως τόπος εγκλεισμού και σωφρονισμού, στην πορεία των χρόνων και διεπιστημονικά. Ως προς αυτό, το ενδιαφέρον κυρίως επικεντρώνεται στη διεθνή βιβλιογραφία και παρατίθενται οι σημαντικότερες επιστημονικές συζητήσεις όσον αφορά στη φυλακή, στον σωφρονισμό και τον εγκλεισμό. Ουσιαστικά, επιχειρείται η σε βάθος διερεύνηση του ολοκληρωτικού αυτού θεσμού, που είναι ριζωμένος βαθιά στην πολιτική και κοινωνική εμπειρία των λαών, και ο οποίος εξακολουθεί, παρά τις ιστορικές και τις πολιτιστικές διαφοροποιήσεις, να διατηρείται στον χρόνο. Μεταξύ άλλων, εξετάζεται η ίδρυση, η θεσμοθέτηση και η εξέλιξη του θεσμού στον «δυτικό κόσμο», η ανάδυση της πανοπτικής επιτήρησης, οι βασικές λειτουργίες σωφρονισμού που επιτελούνται στους χώρους εγκλεισμού, οι βασικοί σκοποί που καλείται να εκπληρώσει ο θεσμός, βάσει των θεμελιωδών θεωρητικών του αρχών, οι ψυχολογικές επιπτώσεις που επιφέρει στους κρατούμενους, η υποκουλούρα που καλλιεργείται εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Στο περιθώριο της διερεύνησης της σχετικής με τον σωφρονισμό, τη φυλακή και τον εγκλεισμό, θεματικής, εξετάζεται η θέση και ο ρόλος τους στη χριστιανική παράδοση. Ειδικότερα, παρατίθενται οι σημαντικότερες αναφορές που εντοπίζονται στην Αγία Γραφή, σύμφωνα με τις οποίες η φυλακή είναι συνώνυμη με τα ανθρώπινα δεινά, με την καταπίεση, με τη φθορά και τον θάνατο, ενώ ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην απελευθέρωση των κρατουμένων ως θέλημα του Θεού. Η εν λόγω ενότητα «κλείνει» με τις θεωρίες σωφρονισμού, όπως καταγράφονται στα αγιογραφικά χωρία.

Σε δεύτερο επίπεδο, γίνεται πραγμάτευση του κεντρικού ζητήματος της διατριβής, της θεολογίας του προσώπου. Συγκεκριμένα, προσεγγίζεται θεολογικά και ανθρωπολογικά η σημασία της έννοιας του προσώπου, για την (αυτό)βελτίωση των ανθρώπων και την αναγέννηση των ατόμων. Αναδεικνύεται η βαρύτητα της αξίας του προσώπου που υπερβαίνει την ατομικότητα και τον υπαρξιακό θάνατο, καθώς και η συμβολή του στον αγώνα καταπολέμησης των παθών και της αμαρτίας. Καταδεικνύεται ότι η συνειδητοποίηση του προσώπου ισοδυναμεί με τον προσωπικό αγώνα ανάληψης της ευθύνης απέναντι στον εαυτό, στους συνανθρώπους και τον Θεό, με την προσωπική τελείωση και την πόρευση στον δρόμο προς τη θέωση, τη σωτηρία, μέσω της σύναψης σχέσεων ειλικρινούς και άδολης αγάπης.

Σε τρίτο επίπεδο, η διατριβή εστιάζει στο ζήτημα της Ποιμαντικής των φυλακισμένων, της κατά Χριστόν προσωπικής παιδείας και της χριστιανικής εκπαίδευσης, προκειμένου να αντιπαρατεθούν στον εγκλεισμό, ως τρόπο αποτελεσματικού σωφρονισμού. Από την πραγμάτευση των τριών αυτών θεματικών προκύπτει και αναδεικνύεται, αφενός το εφικτό της αναγέννησης, της (ανα)βάπτισης και της μετάνοιας του κρατουμένου, και αφετέρου η καταλυτική επίδραση που έχει σε αυτές η αυτογνωσία, η αυτοεπίγνωση και η αυτοσυνειδησία του προσώπου του κρατουμένου και της αξίας του ως τέτοιου στην εν Χριστώ κοινωνία. Χωρίς να αποτελεί «εγχειρίδιο» ποιμαντικής, προσωπικής παιδείας ή χριστιανικής εκπαίδευσης, το εν λόγω μέρος της διατριβής παρουσιάζει τον πολύπλευρο και καθοριστικής σημασίας ρόλο του ποιμένα των φυλακών, το «υλικό» που έχει στα χέρια του για να οδηγήσει τον κρατούμενο προς την ανακάλυψη του προσώπου του, και την πληθώρα των εφοδίων που μπορεί να του παρέχει ώστε να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

Η διατριβή ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα του συγγραφέα-ερευνητή, στα οποία δίνεται έμφαση σε προβληματισμούς και σκέψεις που μπορούν να λειτουργήσουν βοηθητικά σε όσους ασχολούνται με το

ποιμαντικό έργο της Εκκλησίας στα σωφρονιστικά καταστήματα, αλλά και στους πολιτικούς-πολιτειακούς ιθύνοντες του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας.

Λέξεις Κλειδιά: Θεολογία του Προσώπου, Σωφρονιστικό Σύστημα, Φυλακή, Ποιμαντική, Προσωπική Εκπαίδευση, Χριστιανική Παιδεία

Abstract

The purpose of this doctoral dissertation is to study the penitentiary system and the theology of the personhood within the Greek reality. At the first, the prison, as state institution, is examined comprehensively and in various ways, and mainly as a place of confinement and imprisonment. The focus of the research is mainly on the international literature and presents the most important scientific discussions regarding, imprisonment and confinement. The prison is investigated, as an institution which is deeply rooted in the political and social experience of states and people, and which, despite historical and cultural differences, continues to be preserved over time. Among other things, the dissertation examines the establishment and the evolution of prison in the "western world", the emergence of panopticon, the basic penitentiary functions performed in confinement, the main purposes of the confinement, the fundamental theories of imprisonment, the psychological effects on prisoners, the subculture that is cultivated within the penitentiaries.

Also, the researcher examines the role of imprisonment and confinement in the Christian tradition, through the most important references in the Bible. According to them, the prison is synonymous with human suffering, oppression, decay and death. In the same time, a special mention is made of the release of prisoners as a will of God. This section is completed with the theories of imprisonment, as recorded in the hagiographic passages.

At the second part of the dissertation, the central issue is the theology of the personhood. The researcher examines the theological and anthropological meaning of the concept of personhood, for the (self) improvement of people and the rebirth of individuals, he highlights the importance of the value of the personhood that transcends individuality and existential death, as well as the contribution of personhood to the struggle against the desires of the flesh and the

sin. It is shown that the realization of the personhood is equivalent to the personal struggle to take responsibility towards oneself, fellow human beings and God, to the personal completion and to the path to deification-salvation, through sincere and unconditional love.

In the last part of the dissertation, the researcher focuses on the issue of Pastoralism of prisoners, of personal education according to Christ, and of Christian education. His purpose is to oppose the theology of personhood to the imprisonment and incarceration, as ways of effective reformation and correction. From that discussion, the researcher points out that Pastoralism of prisoners, of personal education according to Christ, and of Christian education, on the one hand, show the way to the rebirth, the (re)baptism and the repentance of the prisoner, and on the other hand, have catalytic impact on the self-knowledge, self-awareness and self-consciousness of the prisoner. This part of the dissertation, without being a "manual" of pastoral, personal education or Christian education, presents the multifaceted and crucial role of the prison pastor, the "material" that he has to lead the prisoner to his self-discovery, and the plethora of supplies that he can provide to the prisoner, so he can face the challenges in his current and future life. The dissertation is completed with the conclusions of the author-researcher, in which he emphasizes on the reflections of his thoughts, that can help those involved in the pastoral work of the Church in penitentiaries, but also the state managers of the penitentiary system in Greece.

Key-words: Theology of the Personhood, Penitentiary System, Prison, Pastoral, Personal Education, Christian Education